

VILNIS

LIETUVIŲ LIAUDIES LAIKRAŠTIS
LITHUANIAN NEWSPAPER
3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608
Telefonas: [312] 842-7325

VOLUME LXVIII Nr. 6

KETVIRTADIENIS, KOVO (MARCH) 17, 1988

KAINA 25 c.

KASDIEN

**Pinigai Lemia
Iowoje ir New Hampshire
Jesse Jackson
Kuris laimės rinkimus**

Aspirantų prezidento postui rinkiminės kampanijos beveik jau išsiūbavo, didžiąją spaudai, televizijai bei radijui prasidėjo darbymetė, riebiai apmokama. Po Iowa valstijoje įvykusio vadinamo pasitarimo (caucus) ir po pirmųjų rinkimų New Hampshire ir kitur, prezidentinei kandidatūrai pirmaujantys pradeda išaiškėti.

Praėjo laikai, kai balsai būdavo perkami atvirai gatvėse, bet pinigai vis tiek dar labai daug nulemia kandidatui laimėti rinkimus, nes aspirantui ar kandidatui iškilti į paviršių yra daug lengviau, jeigu jis savo rinkiminei kampanijai pakloja daugiau pinigų negu jo oponentas.

Tai buvo lengva pastebėti Iowoje ir New Hampshire.

Iowoje demokratų liberalas Paul Simon pralaimėjo prieš savo oponentą Richard Gephardt dėl to, kad Gephardt savo rinkiminės kampanijos reikalui paklojo daug daugiau pinigų negu Paul Simon. Tas pats atsitiko ir New Hampshire.

Arba viceprezidentas George Bush Iowoje pralaimėjo prieš savo oponentą republikoną Robert Dole, nes savo rinkiminės kampanijos reikalui išleido mažiau pinigų. Tačiau New Hampshire buvo kas kita — daugiau pinigų išleido negu Dole ir išėjo laimėtoju.

Kol kas kandidatui rinkimus laimėti pinigai daug lemia, bet atrodo, jog nebeilgai taip bus. Ypač Iowoje ir New Hampshire pasirodė, jog rinkėjų protai pabunda ir pradeda jiems brukamos propagandos nebepaisyti.

Paimkime pavyzdžiu neturtinčiausią kandidatą Jesse Jackson. Jis kampanijos kalbomis bei debatuose nesigiria ką jis padarytų, jeigu būtų išrinktas prezidentu, bet kiekviena proga visur muša į taktą, kas yra Amerikoje blogo ir kodėl yra blogo.

Iowoje, kur beveik nėra jo rasės žmonių, 1984 metais jis laimėjo tik 2 procentus demokratų balsu, šiemet jau 9, už kuriuos jis padėjojo valstijos darbo žmonių sąjungoms, imtinai šoferių profsajungai. Arba New Hampshire, kur 99 procentai gyventojų yra baltosios rasės ir labai mažas nedarbo lygis, 1984 metais jis laimėjo tik 4 procentus demokratų balsu, šį kartą jau 8 procentus.

Ką tai reiškia? Komentarų nereikia.

Kuris kandidatas laimės rinkimus dar sunku pasakyti, bet kuris nelaimės, kaip sako kompartijos generalinis sekretorius Gus Hall,

Mažeikių rajone, Sedoje vasario 10 d. įvyko mitingas, skirtas kovojusiems už Tarybų valdžią Lietuvoje dalyviams pagerbti. Tarp kitko, mitingo dalyviai griežtai pasmerkė į Vakarų pasitraukusiųjų buržuazinių nacionalistų, jų diriguojamų ekstremistų veiksmus, pritarė Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo pareiškimui JAV kongresui, priėmė kreipimąsi, kuriame pasmerkė JAV kongresmenų ir ekstremistų veiksmus, tylos minute pagerbė kovotojų už Tarybų valdžią atminimą.

Mitingo metu.

(B. Aleknavičiaus (Elta) nuotrauka.)

ATĖJO STEBUKLŲ METAS

Spauda, kaip ir žmogus, pergyvena pačius įvairiausius laikotarpius. Būna, sakysim, sėkmės metas. Tuomet viskas eina sklandžiai, tarsi sviestu patepta. Būna laikotarpis, kai viskas arba daug kas nesiseka. Būna, kai sėkmė keičia nesėkmę. Visko būna.

Tačiau patriotinėje spaudoje esama dar vieno — šiaip jau retokai pasitaikančio stebuklo. Beje, ne perkeltine, o tiesiogine žodžio prasme...

Bet kalbėkime iš eilės. Manau, kad visiems, kurie šiame krašte skaito lietuvišką spaudą, Jurgio Januškaičio pristatinti jau nebereikia. Tą savo gausybę raštų per daugybę metų jis pats padarė. Pagaliau ir dabar jo bičiuliai laikas nuo laiko maloniai pakaso padus tam šauniam buvusiam čikagiškiui, kuris dabar šildosi Floridos sauluteje. Ir vis dar rašo, vis rašo...

Pavyzdžiui, „Draugas“ jį pagerbė taip:

„O Jurgis ir toliau šmaikščia, visus dorai ir gražiai primenantis plunksna aprašo laidotuves,

drąsiai galima pasakyti.

Nelaimės tas kandidatas, kuris bus prieš santykių gerinimą su Tarybų Sąjunga, prieš branduolinės ginkluotės likvidavimą, už ginklavimąsi, kuris bus prieš rasinę lygybę, prieš civilines teises, prieš darbo liaudies interesus, už reagonomiką, ultrakonservatorius.

Šių nuotaikų kandidatui nėra progos laimėti prezidento rinkimu, nes liaudžiai prez. Reagano administracija įsikarto.

S. J. Jokubka

naujai atvykusių įkurtuves, rezidencijų pašventinimo progomis rengiamus balius ir visa kita, ypač bendruomeninį gyvenimą, ypatingą dėmesį skirdamas kultūriniais objektams“.

Ko jau ko, o laidotuvių, rezidencijų, krikštynų, pagerbimų ir parengimų aprašymų patriotinėje spaudoje apstu. Tiek apstu, kad kartais jai pačiai darosi baisoka. Taigi reikalingi ir rašto žmonės.

Tačiau pasirodo, kad Jurgio Januškaičio amplita žymiai platesnis nei gražūs laidotuvių ir parengimų aprašymai: jis parašė reportažą apie stebuklus. Ne kokius nors ten istorinius, suplėkusius ir laiko dulkių apneštus, o paties autoriaus išgyventus.

Tai atsitiko praėjusią vasarą, kai grupė USA lietuvių traukė į Romą. Traukė jie ir per Jugoslaviją. Kaip tik čia, išėjęs iš bažnyčios ar katedros, buvęs čikagietis, o dabar floridietis Jurgis Janušaitis pažvelgė į saulę. „Netgi be tų sių akinių, nes vis dar skaisčia, nieko nebijančias akis turįs. Pažvelgęs išvydo:

„Štaiga saulės vietoje pasirodė didelė monstrancija su žibančiais .lgais spinduliais. Ostijos vietoje didelė skaidri šviesa. Joje žaismingai žaidžia didesnės ir mažesnės figūrėlės, labai panašios į mažyčius angelėlius, matytus bažnyčiose, lubų skliautuose. Aš juos pavadinau maži dievukai.

...Tuo pačiu metu lyg iš pakalnės tame šviesos spindesyje kyla siluetas“.

Stebuklo aprašyme, kuris buvo išspausdintas „Drauge“, yra ir daugiau detalių, neginčijamai įrodančių, kad stebuklas įvyko komunistinėje Jugoslavijoje. Na, bet

Trumpai

— Pažangiųjų žydų moterų vardu Emma Lazarus, klubų federacijos vardu pasiuntė Izraelio ambasadoriui Washingtone laišką, nukreiptą prieš Izraelio smurtus okupuose palestiniečių rajonuose. Laiške Izraelio valdžią palygina su Pietų Afrikos rasistine.

— Siemet prezidento rinkimų metu bus renkami ar perrenkami ir 33 senatoriai — 19 demokratų ir 14 republikonų.

— Vakarų Berlyne amerikiečių zonoje Dokumentų Centre yra daugiau kaip 10 milijonų buvusios nacių partijos narių kartoteka. Pasirodo, kad 30,000 kortelių su užrašytomis buvusių nacių pavardėmis ir vardais — dingo.

— Senato komitetas 10 balsų prieš 6 užgrybė istatymo projekta, kuriuo visiems dirbantiesiems turi būti apdrausta sveikata, išimtis bus tik mažuose bizniuose, kuriuose dirba ne daugiau kaip penki darbininkai ar tarnautojai.

— Tarybų Sąjunga vasario pradžioje pradėjo Rytų Vokietijoje likviduoti savo vidutinio nuotolio raketas.

— Paragvajaus komunistų partija, veikianti giliai pogrindyje, vasario mėnesį paminėjo 60-ąsias gyvavimo metines.

— Nuo 1979 metų, sandinistų revoliucijos, Jungtinės Tautos pagal Pasauliui Maisto programą, Nikaragvai yra pasiuntusi už \$80 milijonų maisto produktų.

— Rytų Berlyne įvyko daugiau kaip 200 tūkstančių žmonių mitingas, skirtas Vokietijos komunistų partijos įkūrėjų Karl Liebknecht ir Rosa Luxembourg atminimui.

— Prie branduolinių bandymų poligonų 1987 metais buvo areštuota 5,300 piketuotojų, daugiau kaip pusė jų Nevadoje.

— Sibiro šiaurėje, netoli Yakutijos miškuose užtiktas JAV karo lėktuvas, nukritęs II Pasaulinio karo metu.

— Chrysler korporacija tik 30 procentų automobiliams dalių gamina čia Amerikoje, kitus 70 procentų savo fabrikuose — užsienio šalyse.

ir atpasakoto pakanka: stebuklas įvyko.

Tiesa, skeptikų ir pavyduolių yra visur. Štai ir tulas M. Silkaitis po kiek laiko nepagarbiai pastebėjo:

„O vienas, gerokai pagyvenęs, išsireiškė: kai žmogus sulaukia 75 metų ar panašiai, stebuklai jau ne naujiena“.

Ką gi, kalbant visiškai rimtai — vienam žmogui (ypač — jau tikrai gerbtino amžiaus sulaukusiam) — gali pasirodyti ir monstrancija, ir angeliukai, ir maži dievukai. Tačiau, sakykite, kaip vertinti tai, kad visa tai visiškai rimtai priima laikraštis?

J. L.

VILNIS

Lithuanian Peoples' Bi-weekly (659-780)

Published bi-weekly, Thursday, except when preceded by a Holiday,
by the Workers Publishing Association, Inc.
Subscription rates in United States: one year \$15.00; Chicago \$17.00;
Canada, and other foreign countries — \$20.00.

POSTMASTER: Send address changes to the
VILNIS—3116 So. Halsted St., Chicago, Ill. 60608 Phone 842-7325

Second-class postage paid at Chicago, Illinois (U.S.P.S. 659-780)

Lietuva gali tapti viena pirmaujančiųjų tarybinių respublikų

Vasario pirmomis dienomis Lietuvoje lankėsi TSRS Aukščiausiosios Tarybos pirmininkas, mūsiškai — Tarybų Sąjungos prezidentas A. Gromika. Palyginus su kitomis respublikomis, nedidelei Lietuvai tai buvo neeilinis svetys — tarybinių respublikų šeimos galva.

A. Gromika į Lietuvą buvo atvykęs iš arčiau pajusti visapusišką Lietuvos gyvenimą, pasižinti su darbo žmonėmis, pasitarti su krašto vadovais dėl dar spartesnio žengimo į socializmą. Viešnagės metu lankėsi keliuose kombinatuose, įmonėse, kolūkiuose, mokslo bei kultūros įstaigose. Šia proga visur stabtelėjo šnektelti su eiliniaisiais žmonėmis, pasiteirauti kaip jie gyvena, ar turi kokių trukumų ir panašiai.

Kiek duodasi suprasti, Tarybų Lietuva jam padarė gerą įspūdį. Ypač gerą įspūdį jam padarė persitvarkymo ėjimais darbo laimėjimai. Nedvejodamas, tiesmukai pasakė, kad Lietuvos respublikoje darbo rezultatai neblogi. Girdi, per dvejus penkmečio metus pramonės produkcijos prieaugis sudarė daugiau kaip 10, o žemės ūkio — 11 procentų. Nemažai nuveikta, jis pažymėjo, ir vykdant socialinę sferą.

Pagyrė jis ir Lietuvos darbo pirmūnus, kurie žinomi ne tik Lietuvoje, bet ir Maskvoje. Tarp jų paminėjo Kauno vilnos gaminių susivienijimo "Drobės", Lietuvos gamybinio susivienijimo "Sigmos", Klaipėdos laivų gamyklos "Baltijos". Jis sakė esą rodikliai, geri darbo, Jonavos rajono Žeminių, Šakių rajono "Taikos", Kėdainių rajono Pašušvio kolūkiuose, taip pat kai kuriose kitose gamyklose, tarybiniuose ūkiuose, kolūkiuose.

A. Gromika žavėjosi, kad Lietuvoje plačiu mastu tiesiami keliai. Pagal kelių ir autobusų maršrutų tinklo tankumą Lietuvos respublika užima vieną pirmųjų vietų visoje Tarybų Sąjungoje, jis sakė.

Svečias gerėjęsi sveikatos apsauga. Kaip žinia, Lietuvoje yra daugiau kaip 15 tūkstančių gydytojų ir 45 tūkstančiai vidurinio medicinos personalo darbuotojų. Turėdamas tai galvoje A. Gromika pažymėjo, kad Lietuvos respublikoje tūkstančiui gyventojų tenka daugiau medicinos darbuotojų negu vidutiniškai visoje Tarybų Sąjungoje.

Kalbėdamas apie kultūrinę bei dvasinę sferą, kai Lietuvoje pastatyta daugiau kaip 508 naujų teatrų, muziejų ir parodų salių, bibliotekų ir kultūros namų, kai plačiai žinomi respublikos laimėjimai miestų statybos, kaimo pertvarkymo, senovės paminklų išsaugojimo ir pertvarkymo srityse, kai 36 TSRS kalbomis ir 28 užsienio kalbomis šiandien skaitomi lietuvių rašytojų kūriniai, ir kai visoje šalyje žinomas Panevėžio teatras, daugelis dailininkų, muzikų, kinematografininkų, tokio pripažinimo kaip tarybiniais laikais, A. Gromyko priminė, Lietuvos ir jos liaudies kultūra praityje niekad nebuvo susilaukusi.

Susitikime su Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto biuro nariais ir kandidatais į biuro narius A. Gromika netgi pareiškė įsitikinimą, kad daugelyje socialinės sferos sričių Tarybų Lietuva TSRS respublikų gretose gali tapti viena **pirmaujančiųjų respublikų!**

Šis A. Gromikos pareiškimas yra ne tik Lietuvos liaudžiai keliantis džiaugsmą, bet ir emigracijoje gyvenantiems doriems lietuviams, kad jų gimtasis kraštas taip įvertinamas ne bet kokio žmogaus, bet net didžiulės Tarybų Sąjungos prezidento.

Žinoma, A. Gromika pareiškė ir konstruktyvių pastabų, kas ir kur turi būti Lietuvoje taisytina, ypač dabar vykstant persitvarkymui. Neabejojama, kad Lietuvos darbo liaudis į tai atkreips dėmesį, kad Lietuva dar labiau visapusiškai suklestėtų.

Tribūnoje A. Gromyko.

Adresas Rusija – Lietuva

Iš spaudos išėjo Lietuvos Mokslų akademijos Istorijos instituto parengta knyga „Lietuvos ryšiai su Rusijos federacija“.

Gyventojų skaičiumi, ekonomine galia, užimamu plotu šias dvi tarybines respublikas sunku greičiau — Rusijos federacija didžiausia, o Lietuva — viena mažiausių tarybinių respublikų. Tačiau jas suartina būdingas tarybinėms respublikoms bruožas — ekonominė specializacija ir šiuo požiūriu Lietuva yra toli pažengusi. Nors Lietuvoje yra tik apie 1,3 procento Tarybų Sąjungos gyventojų, bet ji pagamina 22 proc. elektrinio suvirinimo įrengimų, 11 proc. metalo pjovimo staklių, apie 5 proc. kintamos srovės elektros variklių, apie 4 proc. mėsos, apie 5 proc. sviesto. Lietuva išveža iš Rusijos federacijos naftą, metalus, kitas žaliavas. Pavyzdžiui, 1982 metais išvežė už milijardą rublių materialinių vertybių daugiau, negu išvežė į kitas tarybines respublikas. Tai paaiškinama poreikiu naftai, metalurgijai, chemijai ir kitiems gaminiams didėjimu. Produkcijos tiekimas iš Rusijos federacijos per pastaruosius du dešimtmečius išaugo daugiau kaip keturis kartus, o iš Lietuvos išvežami daugiausia platus vartojimo pramonės gaminiai. Tolydžio auga Lietuvos mašinų gamybos ir metalo apdirbimo pramonės reikšmė. Pavyzdžiui, Klaipėdos „Baltijos“ laivų statyklos didžiausiais žvejybos traleriais ir plaukiojančiais dokais aprūpina Murmanską, Kaliningradą ir net Tolimųjų Rytų žvejai. Vakarų sovietologai kaltina centrinis valdymo organus tariamu Lietuvos ir kitų mažesnių tarybinių respublikų ekonominiu išnaudojimu. Bet faktai byloja kitaip. Jau minėjome apie Lietuvos ekonomikos išskolinimą šio dešimtmečio pradžioje smarkiai išaugus energetiniams poreikiams, tuo tarpu per pastaruosius du dešimtmečius maisto produktų išvežimas iš Lietuvos išaugo tik apie 1,5 karto.

Žinoma, yra ir problemų ekonominiuose ryšiuose. Svarbiausia — šakinio ir teritorinio planavimo principų suderinimas. Būdingas pavyzdys — Kauno „Centrolito“ ketaus liejimo įmonė, turinti šiuo metu didžiausius Lietuvoje ketaus liejimo pajėgumus. Iš pradžių manyta, kad „Centrolito“ gamybos ketaus ruošiniai daugiausia tenkins Lietuvos mašinų gamybos ir kitų pramonės šakų poreikius ir kartu bus galima uždaryti daug smulkių ketaus liejimo cechų. Bet įtraukus įmonę į Tarybų Sąjungos staklių ir įrankių gamybos pramonės ministerijos sudėtį, padėtis iš esmės pasikeitė ir dabar išvežama iš Lietuvos daugiau kaip pusė „Centrolito“ liejinių. Tuo tarpu Šilutės hidraulinių pavarų gamykla dabar priversta išvežti ketaus liejinius net iš Armėnijos...

Tarybinių tautų glaudus ekonominis bendradarbiavimas ypač akivaizdus teikiant savitarpio pagalbą inžinierių ir kvalifikuotų darbininkų kadrais, juos rengiant. Antai Rusijos federacijos įmonėse buvo parengta nemažai Kauno dirbtinio pluošto gamyklos darbininkų ir inžinierių. Apie 150 šios įmonės darbininkų perėmė vertingą patyrimą Serpuchovo, Engelso ir kitų Rusijos federacijos miestų įmonėse. Netoli Maskvos esantis Stupino kartono fabrikas Klaipėdos celiuliozės ir kartono gamyklai išmokė apie 60 įvairių specialybių darbininkų. Maskvos, Ivanovo, Kalinino įmonės padėjo rengti specialistus Alytaus medvilnės kombinatui, Panevėžio „Lietkabelio“ gamyklos darbininkai praktinių įgūdžių įgijo Maskvos įmonėse. Savo ruožtu Lietuvoje naujų profesijų išmoko nemažai Rusijos federacijos darbininkų, stažuojasi inžinieriai. Kapsuko maisto pramonės automatų gamyklos žmonės grupėmis ir individualiai mokė būsimuosius maisto pramonės automatų aptarnautojus iš Maskvos, Leningrado, Pskovo. Vilniaus „Neries“ žemės ūkio mašinų gamykloje buvo rengiami kvalifikuoti darbininkai panašioms Rusijos federacijos įmonėms. Glaudžiai bendradarbiaudami tarpusavyje ir su kitomis tarybinėmis respublikomis, mes išugdėme aprūpintą gerą techniką ir įvairiašakę pramonę bei žemės ūkį.

Monografijoje plačiai kalbama apie abipusiai naudingus mokslinius-techninius dviejų respublikų ryšius, apie kultūrinį bendradarbiavimą. Naujieta panašaus pobūdžio leidiniams — išsamus straipsnis apie dviejų tarybinių respublikų spaudą, radiją ir televiziją. Čia pateikiama susisteminta kūrybinio ir techninio bendradarbiavimo medžiaga, pažymima, kad spaudos, radijo, televizijos ryšiai leido gerokai sustiprėti Lietuvos periodinės spaudos, radijo ir televizijos techninei bazei, kūrybinei veiklai.

V. L.

Per tris savaites tūkstantis kilometrų

Klaipėdos kraštotyros muziejuje garbingoje vietoje saugomas keliautojo Liudo Alseikos dviratis. Tragiškas įvykis kelyje sukliudė pusiaukelėje jam įgyvendinti seną svajonę — nuvažiuoti dviračiu iš Klaipėdos į Vladivostoką, nuo Baltijos jūros iki Ramiojo vandenyno. Atlikti šią misiją ėmėsi po kelių dešimtmečių kitas klaipėdietis Vytautas Kanapka. Per taigą, stepes, kai kur beveik be kelio ryžingas dviratininkas įveikė 10 000 kilometrų atstumą ir buvo iškilmingai sutiktas gimtajame mieste. Ši kelionė akivaizdžiai rodo vis didėjantį Lietuvoje dviračio populiarumą.

Nūnai dviračių takai jau tiesiami ne tik dviratininkų sostinėje Šiauliuose, bet prie daugelio jūrių magistralių, beveik visuose pakelės miesteliuose. Dviratis tapo beveik deficitine preke. Kai kas netgi bando juos konstruoti patys. Štai šiaulietis Vilius Tautvaišas su dviračiu nesiskiria nuo jaunystės, o sulaukęs septynių dešimčių metų, jis susikonstravo dviratį, minamą ne tik kojomis, bet ir rankomis.

Labai populiaru tapo Birštono turistinė bazė — čia svečio paslaugoms dviratis ir 150 kilometrų trasa per Punios šilą, vaizdingas Birštono apylinkes. Bazė nuomoja du šimtus dviračių, bet norinčių keliauti daug daugiau, tad patartina užsisakyti „žirgą“ iš anksto.

Kai kas nesitenkina tokiomis ardimomis kelionėmis ir išsiruosia žymiai toliau. Respublikinėje ekskursijų taryboje kasmet registruojama dešimtys dviratininkų grupių, kurios išvyksta už respublikos ribų. Štai Šilutės hidraulinių pavarų gamyklos dviračių turizmo entuziastai neseniai sugrįžo iš Karijos. Per tris savaites nuvažiuota tūkstantis kilometrų. Nuo Karijos miesto Kemės iki Belomorskio dviratininkai važiavo beveik be kelio, paskui Baltosios jūros pakrante ir istoriniu Petro I taku, kuriuo Šiaurės karo metu šis caras pargabeno savo laivyną iš Baltosios jūros į Ladogos ežerą, kad galėtų atremti švedų armijos puolimą. Vietos gyventojai negalėjo atsistebėti, išvydę tose vietose dviratininkus.

Jonas Vaitkevičius

Vietnamo karo veteranas Brian Willson praneša, kad JAV ir TSRS karų veteranai išvien organizuoja pasaulinį karų veteranų taikos komitetą.

Vilnis, 1988 m. kovo 17 d.

Permainos, kurių negalima nepastebėti

Kalbu apie permainas Lietuvos žmonių kasdieniniame gyvenime. Jos vyksta jau keletą metų: persitvarkymas, viešumas, tolesnis visuomeninio gyvenimo demokratėjimas.

Tai nelengvas procesas. Persitvarkymo idėjos iš pat pradžių turėjo ir karštų šalininkų, ir dvejojančių, tokių, kurie manė ir sakė: „Palauksim, pažiūrėsime, kas iš viso to išeis“. Turėjo jos ir atkaklių priešininkų. Manau, kad tai visiškai natūralu milžiniškoje šalyje, kurioje vyksta tokie didžiuliai pokyčiai.

Šiandien jau drąsiai galima sakyti, kad laimi persitvarkymo šalininkai.

Mūsų gyvenimas tapo žymiai blaivesnis, nors išsipagiriavimo procesas neina taip sklandžiai, kaip norėtume. Didelę veiklą išvysitė naminės gamintojai. Tiesa, kai kas dabar sako, kad Lietuvos spauda savo drąsa ir problematiškumu atsiliekanti nuo visos Sąjungos spaudos. Tam yra priežasčių — visų pirma mastai. Ir, ko gero, mūsų charakteris, gana sunkiai įsiūbuojamas... Na, o kad tam yra sąlygos — labai ryškiai rodo ir gerai jums žinomo „Gimtojo krašto“ pavyzdys, kuris kelia kontraversijas ne tik jūsiškėje padangėje, bet ir pas mus. Vis daugiau pareigūnų — įskaitant įmonių direktorius — pas mus dabar renkama. Ir ne iš vieno kandidato siūloma rinktis (taip būdavo anksčiau...), o iš kelių. Toli gražu ne visada žmonės pritaria tai kandidatūrai, kurią siūlo valdžios atstovai.

Pagaliau nuo šių metų pradžios mūsų įmonės, fabrikai dirba ūkiskaitos pagrindu. O tai reiškia: tiek direktoriui, tiek eiliniam darbininkui teks užsidirbti algas. Juk ne paslaptis, kad iki šiolieji tos algos būdavo mokamos bet kuriuo atveju, net tada, kai produkcija likdavo sandėliuose ar parduotuvų lentynose.

Vėlgi — tai patinka toli gražu ne visiems...

Šie procesai kelia didelį ir nemažėjantį susidomėjimą visame pasaulyje. Štai stebiu, kad jų jau negali nepastebėti ir išeiviška spauda, nepaisant, kokios pakraipos ji bebūtų. Tačiau kaip tik ta pakraipa ir diktuoja toną, kuriuo rašoma apie permainas mūsų gyvenime: nuo natūralaus, objektyvaus, iki įnirtingai pikto. Štai netgi veiksniai savo konferencijoje tam tikru kampu turėjo kalbėti apie persitvarkymą ir spręsti, „kas iš to išeis“ santykiuose su Lietuva.

Iš Lietuvos smalsu stebėti, kaip dabar nelengva kai kuriems lietuviškiems leidiniams, kurie jau daugelį metų kritikavo tai, ką dabar... kritikuojame mes patys. **Papvilnis, 1988 m. kovo 17 d.**

rasčiausias objektyvumas reikalaujama pripažinti: ką gi, dabar Lietuva teisingame kelyje. Tačiau nepakyla nei ranka, nei plunksna! Pripažįstant didesnes permainas, čia pat skelbiama: o gal?..

„O gal“ persitvarkymas tik kosmetika?

„O gal“ jis ims ir sustos?

„O gal“ jis skirtas tik vakariečių akims apdumti?

„O gal“...
Tačiau gyvenimas eina savo keliu. Ne veltui vyresnės kartos išeivijos veikėjas ir laikraštinkas Juozas Kojelis, matyt, su nemaža širdperša pastebėjo:

„Nerimą kelia... sovietų atvirumo-viešumo-glasnostj poveikis i išeivių sąmonę“.

Kodėl tai turi kelti nerimą?! Juk persitvarkymas visiškai nesikeičia i išeivišką gyvenimą. Tačiau jis iš tiesų visiškai kitokiomis akimis verčia žiūrėti i mūsų gyvenimą, žmones iš kitos politinės-socialinės sistemos. Tai daug kam kelia nerimą...
Šia prasme pritarčiau „Akiračių“ Z. V. Rekašui, kuris taikliai pastebėjo:

„Vyrąja nuomonė (išeivijos spaudoje — aut.), kad Gorbačiovo skelbiama persitvarkymo, atsinaujinimo, atvirumo ir demokratijos politika tėra kosmetinė, paviršutinė, skirta ne esminėms sovietų negerovėms pašalinti, o tik apgauti naivius vakariečius.“

Sunku, žinoma, ką nors įrodyti žmonėms, kurie šiaip tiesiog liguistai įsitikinę savo svarbumu, kurie visai nuoširdžiai mano, kad sovietų vadai neturi kitų, svarbesnių reikalų ir iš nuobodumo Kremliuje bando apgaudinėti „naivius vakariečius“.

Vis dėlto verta prisiminti, kad išeivijos spauda mus šitaip klaidina jau nebe pirmą kartą...

Šios, mano akimis, paprastos ir teisingos pastabos sukėlė didelį tos spaudos pyktį.

Ką gi, kai kam pyktį kelia ir pats žodis PERSITVARKYMAS, kuris visame pasaulyje skamba originalo kalba — perestroika.

Jonas Lukoševičius
Valstybinio TVR komiteto laidų užsienio redakcijos vyriausiasis redaktorius

Praeitais metais Tarybų Sąjungoje paskelbus įstatymą, leidžiantį nacionaliam kapitalui su užsienio kapitalu drauge statyti fabrikus ir biznio kompanijas. Tokiu susivienijimu apie 10 pernai pradėjo veikti.

Meksika ir Kuba susitarė plėsti ir tarp abiejų šalių suaktyvinti kooperaciją (bendradarbiavimą).

TRUMPI KOMENTARAI

GERAI AR... BLOGAI?

b. kv. (Bronius Kviklys) apie persitvarkymą Lietuvoje:

„...daug rašo visa sovietinė spauda, neišskiriant ir leidžiamos lietuvių kalba... Tačiau niekas nemano, kad reformos per trumpą laiką atneš greitų teigiamų rezultatų... Mums, žinoma, įdomu, kaip toji „glasnostj“ reiškiasi... Lietuvoje. O reiškiniai čia žymūs, vertinimai įvairūs. Labiausiai Michailas Gorbačiovas giriamas už blaivybės įvedimą. Lietuvos gyventojai per daug jau girtavo. Dabar esą žymiai geriau... Ir spauda pasidare atviresnė“.

Taigi „Draugo“ b. kv. pagaliau pastebėjo, kad Lietuvoje vyksta persitvarkymas, netgi — „žymūs reiškiniai“. Pripažino ir tai, kad įvesta taip reikalinga blaivybė.

Tačiau ženkliauja — nepasakyta. Bronius Kviklys ir nepasako; gerai ar... blogai tai, kas dabar vyksta Lietuvoje?! Juk dėl tos pačios blaivybės tiek dejuota to paties „Draugo“, kuris dabar ta tema praktiškai tyli, tarši kažko į burną prisisėmęs.

NEGRAŽI TYLA

A. Balašaitienė rašo Kanados „Tėviškės žiburio“:

„Vytautas Bacevičius — tai svetimtaučių muzikiniuose sluoksnuose pripažintas kompozitorius, kurio kompozicijos pralenkė io kartos muzikus. Jis gyveno daugelį metų Niujorke labai skurdžiai (tai žinau iš pas jį apsilankiusių asmenų).“

Jis mirė 1970 metais Niujorke, bet nei mūsų spauda, nei naujieji ateiviai muzikai jo niekada nepagerbė, ir jis liko užmarštyje“.

Tai — plačiai žinomas faktas, tiksliau kalbant — tik vienas iš daugelio panašių faktų...
Kokia šios negražios tylos priežastis? Manau, ji labai paprasta: juk Vytautas Bacevičius buvo „tik“ kompozitorius, o ne koks nors kalbėtojas patriotinėse konferencijose. Rodos, jis nebuvo netgi veiksnys ir blogiausia — nekepė lietuviškų vėdarų parengimams. Ką apie jį parašysi...“

DAR KARTĄ APIE VADAVIMĄ

Apie tą reiškinį parašė išeivijos politikuojančiuose sluoksnuose gana gerai žinomas L. Valiukas:

„Su apgailestavimu tenka pripažinti, kad visų... vienetų atliekami Lietuvos laisvinimo darbai yra labai riboti ir skurdūs... Visus tuos darbus, kurie iš viso yra atliekami, vykdo mėgėjai, dažnai neturį nė minimalaus pasiruošimo ir politinio darbo praktikos. Apčiuopiamesnių rezultatų iš mėgėjų atliekamų darbų negalima tikėtis, nė laukti“.

Tai — faktas, kurį patvirtina ir pastarųjų dešimtmečių praktika. Juk vadavimo vezimas ne tik nepajudėjo pirmyn, bet dargi rieda atgal.

Suprantama, visa tai L. Valiukas rašo ne todėl, kad pasiūlytų pagaliau liautis vadavus. Jis turi paruošęs visiškai naują ir originalų to vadavimo receptą. Reikia tik skaityti žurnalą „I laisvę“, ir vadavimas pajudės pirmyn iki šiol neregėtais tempais. Netikite? Jo juodu ant balto parašyta:

„...Pasirinkimas tame žurnale krašto vadavimo klausimais milžiniškas — tiesiog aukso kasyklos“.

O gal vertėtų pagaliau atsisakyti seno ir nudėveto termino — vaduotojas, ir i leksikoną įvesti visiškai naują: auksakasys?

Tuo klausimu būtų galima artimiausiu metu surengti netgi konferenciją.

LIETUVOS MEILĖ:
MADE IN LONDON

Žinoma, kad meilės aibės atnainų. Apie vieną jų neseniai perskaičiau Londone leidžiamame laikraštuke „Europos lietuvis“. Rašo K. Vilkonis:

„Bet vargas mums! Mes esame našlaičiai svetimoje šalyje, laikinai prisiglaudę pamotės pastogėj... Mes mylime Tave. Mylimoji mūsų protėvių žeme, mūsų miela tėvyne, mes iš tolo mojam tau ranka...“

Gražu ir lyriška. Tik ne visiškai aišku: kodėl gi Lietuvai reikia iš tolo moti ranka, kai ji čia pat, ranka pasiekiamo!

SKAITYTOJAS — APIE SAVO LAIKRASTĮ

Manau, visų dėmesio vertas laiškas, kurį „Draugo“ laikraščiu apie jį patį parašė skaitytojas. Štai ką rašo J. Zygas:

„Aš, kaip skaitytojas ir prenumeratorių, jaučiuosi apgautas, vietoj literatūros gaudamas tik „makulatūrą“...“

Dabar jau mes esame daugiau pažengę (taip ir turėtų būti), kad labai dažnai — gal per dažnai — „jovla“ pradėdame pristatyti kaip kultūrą.

„Draugo“ redaktoriai turėtų žinoti, kad jų skaitytojų diduma nepriklauso nei „drug culture“, nėra nei pastovūs psichiatrų pacientai“.

Ką čia žmogus bepridedi!...
Vytautas Zemaitis

— TSRS pirmaujantis mokslininkas Valery Barsukov sako, jog negalima sakyti, kad Marso planetoje nėra gyvybės, kad gal ir labai primityvė, bet jos ten yra. Be to, jis puoselėja viltį, kad TSRS ir JAV susitars išvien pasiekti Marsą taip, kaip buvo pasiektas Mėnulis.

— Pažangioji Amerikos liaudis sausio 18 d. visoje šalyje plačiai paminėjo Martin Luther King, Jr. gimtadienį.

— Šiomis dienomis Amerikoje ir Tarybų Sąjungoje pasirodė anglų ir rusų kalbomis parašyta knyga „Breakthrough: Emerging New Thinking“. Ją parašė abiejų šalių mokslininkų susitarimu abej draugus susitarę.

ESPERANTO KALBAI — 100 METŲ

Prieš šimtą metų, 1887 metais, Varšuvoje išėjo iš spaudos 28 puslapių knygelė „Tarpautinė kalba“, kurioje buvo 16 pagrindinių esperanto kalbos taisyklių, 927 žodžių žodynėlis, priesagų ir priešdėlių lentelė, keletas tekstų ir eilėraščių. Kalba pasirodė labai lengvai prineama visiems. Gramatika gali būti išmokta per vieną valandą. Išimčių ar kokių nors netaisyklingumų nėra. Esperanto kalbos žodyną sudaro palyginti nedidelis skaičius kiekvienam išsilavinusiam žmogui žinomų tarpautinių žodžių šaknų, iš kurių, pasinaudojant priešdėliais ir priesagomis, lengvai galima pasidaryti daugybę naujų žodžių. Knygtė, Daktaro Esperanto slapyvardžiu, išleido gydytojas okulistas Liudvikas Lazaris Zamenhofas, šios kalbos sukūrėjas. Jis pats buvo gimęs 1859 m. Bialystoke (Baltstogėje), augo užsienio kalbų mokytojo šeimoje. Dar vaiku būdamas, labai domėjosi svetimomis kalbomis. Netrukus savarankiškai jau buvo išmokęs anglų, vokiečių, prancūzų, lotynų, hebrajų, graikų, rusų, lenkų ir kt. kalbas. Pats jis rašė, kad mokėjęs 12 kalbų. L. Zamenhofas lingvistikos vis tikslai nestudijavo, o tėvo patartas — baigė medicinos mokslus, tapo gydytoju. Dirbdamas gydytoju Veisiejuose 1886—1887 metais, jis galutinai įgyvendino savo svajonę — sukūrė tarpautinę esperanto kalbą ir parengė spaudai jos projektą. Taip prasidėjo naujos tarpautinės kalbos istorija ir šiuo metu plačiai visame pasaulyje išplitęs esperantininkų sąjūdis.

1908 m. jaunas šveicaras H. Hodleris įkūrė Pasaulinę esperantininkų asociaciją, kuri vienija viso pasaulio esperantininkus. Jos administracinė kalba — esperanto. Pasaulinės esperantininkų asociacijos nariais gali būti visų valstybių piliečiai. Ji organizuoja kongresus, leidžia savo žurnalą, daugelyje šalių yra klubai, nacionalinės esperanto asociacijos. Dėl Antrojo pasaulinio karo buvo sutrikusi esperantininkų veikla, ypač tose šalyse, kurios buvo užgrobtos fašistų. Daug esperantininkų žuvo hitlerininkų mirties stovyklose.

1954 m. UNESCO konferencijoje buvo pripažinta esperanto kalbos svarba tarpautiniams kultūriniais ryšiams plėsti. Esperantininkų sąjūdis mūsų dienomis yra apėmęs visą pasaulį, bet labiausiai jis reiškiasi Europoje, Azijoje ir Amerikoje. Aktyviausias yra Bulgarija, Lenkija, VDR, Olandija, Vietnamas ir kt. Pavyzdžiui, Bulgarijoje šiandien yra daugiau kaip 100 000 esperantininkų. Čia leidžiami žurnalai, veikia 12 knygynų, esperanto kalba dėstoma mokyklose, organizuojami esperantininkų festivaliai, konkursai.

Šiuo metu Pasaulinei esperantininkų asociacijai priklauso 88 pasaulio šalių esperantininkų, iš viso — keliolika milijonų esperantininkų. „Apie esperanto kalbą simpatizuojančių žmonių skaičių galima spręsti pagal tai, kiek yra parašų po asociacijos kreipimusi į SNO dėl esperanto pripažinimo tarpautine kalba. Yra pasirašę 71 165 532 žmonės, iš jų 115 ministrų, 1 359 parlamento deputatai, 995 lingvistai, 6932 akademikai, profesorai, docentai...“ — rašo įžymus respublikos esperantininkas docentas Laurynas Skūpas.

Senas ir gražias tradicijas turi Lietuvos esperantininkai. Jų patriarchu galima drąsiai laikyti A. Jakštą-Dambrauską, išleidusį pirmąjį Lietuvoje esperanto kalbos vadovėlį „Mokintuvė tarpautinės kalbos d-ro Esperanto“ dar

1890 m. Jis esperantiškai parašė knygelę „Apie naujas trigonometrijos sistemas“, eilėraščių rinkinį „Versajareto“ (1905). 1910 m. buvo įsteigta Kauno esperantininkų draugija, kuri leido periodinį leidinį „Kovna esperantisto“, o 1919 metais įsteigta Lietuvos esperantininkų sąjunga, leidusi laikraštį „Litova stelo“ („Lietuvos žvaigždė“, 1922—1926, 1935—1940). Vėliau Lietuvoje buvo išleista J. Mačernio knyga „Kas yra esperanto“ (1922), almanachas „Litova almanako“ (1923), A. Poškos vadovėlis „Esperanto raktas“ (1929, antras leidimas — 1969 m.), A. Prapuolenio „Esperanto — lietuvių kalbos vadovėlis“ (1936), B. Giedros „Pilnas esperanto—lietuvių kalbos žodynas“ (1936), J. Lazausko „Tarpautinė kalba“ (1937), P. Lapienės vertimai „El litova poezio“ („Iš lietuvių poezijos, 1938) ir „Litovaj popolkantoj“ (Lietuvių liaudies dainos, 1930). 1940 metais Kaune buvo išleista lietuviškai paties esperanto kalbos kūrėjo knyga „Mes ne svajotojai“ su esperantininko J. Petruolio įžanginiu žodžiu.

Tarybų Lietuvoje esperantininkų sąjūdis ėgijo naują, platų užmojį. Išleistas I. Cieškos ir J. Petruolio „Esperanto kalbos vadovėlis“ (1959), S. Sabalio „Lietuvių-esperanto kalbos žodynis“ (1960), knygelės „Litovio — sukčna lando“ („Lietuva — gintaro kraštas“, 1965) ir „Soveta Litovio 25 jara“ („Tarybų Lietuvai 25 metai“, 1966).

Puodėno „Esperanto—lietuvių kalbos žodynis“ (1969). 1987 metais docento Lauryno Skūpo knyga „Esperanto tarpautinė kalba“ (išleido leidykla „Mokslas“), tai išsamiai studija apie esperanto kalbą.

Pažymėtina, kad 1979 metų lapkričio mėnesį įsteigtas Tarybinių esperantininkų asociacijos Lietuvos skyrius, veikia taikos gynimo, leidybos, jaunimo, pedagogikos, kultūros, organizacinio, mokslinio darbo sekcijos. Šis skyrius jungia daugiau kaip 37 esperantininkų klubus įvairiuose respublikos miestuose. LTSR esperantininkai dalyvauja pasauliniuose kongresuose, taikos sąjūdžio forumuose, palaiko ryšius su 80 šalių esperantininkais.

Tarybų Lietuvos esperantininkai leidžia almanachą-žurnalą „Horizonto de Soveta Litovio“ („Tarybų Lietuvos horizontas“), kurio veikloje dalyvauja respublikos esperantininkai. Laikraščio puslapiuose išspausdinta nemaža lietuvių rašytojų ir poetų kūrinijų, išverstų į esperanto kalbą. Reikšmingu mūsų respublikos kultūros įvykiu tapo neseniai „Vagos“ leidyklos esperanto kalba išleista Lenino premijos laureato Eduardo Mieželaičio poezijos knyga „Zmogus“. Iš lietuvių kalbos ją išvertė Petras Čeliaskas, vertimą redagavo Adomas Vaitilavičius. Vos tik knygai pasirodžius esperanto kalba, pradėjo plaukti šilti atsiliepiimai nuo mūsų šalies ir užsienio skaitytojų, esperantininkų. Pavyzdžiui, rašytoja Maryore Boulton iš Oksfordo (Anglija), meno daktarė, kurianti anglų ir esperanto kalbomis, rašo, kad „E. Mieželaičio „Zmogus“ susišaukia su garsiojo JAV poeto Volto Vitmeno kūryba, man atrodo, kad iš tikrųjų lietuvių poetas yra labai talentingas... Mane sudomino, patraukė gausi šio poeto kūrybinių priemonių ir nuotaukų įvairovė, manau, kad čia ir glūdi vienas jo ryškus talento bruožas. „Vagos“ leidykla gali didžiuliais, kad ji tokio gero lietuvių poeto kūrybą pateikė plačiam skaitytojų ratui...“

Ispanijoje leidžiamas esperanti-

Vaidas Vilniaus V. Kapsuko universiteto filologijos fakulteto skaitykloje. Lietuvos aukštosios mokyklos kasmet išleidžia apie po 200 lietuvių kalbos ir literatūros specialistų.

A. Sabaliausko ir V. Usinavičiaus nuotr.

DISKUSIJŲ KLUBAS

Praeusių metų pradžioje Lietuvoje, Vilniuje, gimė diskusijų klubas „Kultūra ir istorija“. Ona Balčiūnienė kalbėjosi su vienu iš šio klubo organizatorių prof. Broniumi GENZELIU.

— Kas paskatino organizuoti klubą? Ar būta jo pirmtakų?

— Daug pas mus susikauptė problemų, reikalaujančių apmąstymo, suvokimo. Kas yra kultūra? Kodėl ji netolygiai plėtojasi? Pakilimų ir nuopolių priežastys? Kur veikia objektyvūs, o kur subjektyvūs faktoriai? Tiksliau: kas priklauso nuo individo veiksmų? Manychia, ir juos negalima gauti vienareikšmių atsakymų. Dėl to įdomu išgirsti ir kitų nuomones, patikslinti savo.

ninkų laikraštis „Heroldo de Esperanto“ 1986 m. rugsėjo 10 d. numerį įdėjo rašytojos Rejna de Jong recenziją, pavadintą „Himnas žmogui“.

VDR esperantininkų laikraštyje „Des Esperantist“ (1986, Nr. 5) Michaelis Behzas savo recenzijoje apie E. Mieželaičio „Zmogų“, išėjusį esperanto kalba, rašo, kad „būdingiausias knygos bruožas yra humanistinis eilių patosas“.

Lietuvos aklųjų draugijos leidykla Vilniuje išleido esperanto kalba neregio rašytojo Valentino Zaikausko apsakymų rinkinį „Iš miesto A į miestą B“. Vertė esperantininkas Adomas Vaitilavičius.

Esperanto kalbos jubiliejus UNESCO nutarimu šiais metais pažymimas visame pasaulyje. Varšuvai suteikta garbė surengti pasaulinį (72-ąjį) esperantininkų kongresą. Daug jubiliejinių renginių ir tarybinių esperantininkų planuose.

Tarybinės esperantininkų asociacijos Lietuvos skyrius šiai daliai parengė naują esperanto kalbos vadovėlį, esperanto—lietuvių ir lietuvių—esperanto kalbų žodyną, keletą knygelių iš populiarių serijų „Kalba ir žmonės“, „Sužinok ir išmok“ ir kt.

Kaune, senamiestyje, kur apsirodavo ir kurį laiką gyveno L. Zamenhofas, bus atidarytas muziejus, literatūros esperanto kalba biblioteka. Liudviko Lazario Zamenhofo (1859—1917) vardas bus įamžintas ir Veisiejuose, kur jis gyveno 1886—1887 metais ir baigė rengti Esperanto slapyvardžiu pasirašytą knygelę „Tarpautinė kalba“

J. Skliutauskas

O dėl pirmtakų — „Ziniroje“ veikė diskusijų klubas. Tada jo centre ašimi buvo akademikas P. Slavėnas, prof. K. Daukšas. Vėliau diskusijos pritilo, klubas iširo. Tada jame dominavo gamtos mokslų atstovai. Mes, humanitarai, buvom tik „prisijungusieji“. Sumažinamas atgaivinti klubo veiklą kilo Filosofijos draugijoje. Jam pritarė „Zinija“, ir klubas veikia.

— Jūsų veiklos tikslas?

— Suvokti aktualias kultūros raidos problemas. Klubas veikia bus sėkmingas, jei dėstysime savo nuomonę, nesizvalgydami į kitus, nepaisysime titulų ir pareigų, tai yra įveiksime hierarchinį mąstymą.

— Kokiu principu organizuojamos diskusijos?

— Sutariame, kas ją suformuluos ir pateiks įvadinę pastabas. Daugiau jokių išankstinių susitarimų. Niekas netaria „apibendrinančio žodžio“, nesiekiama išsiaiškinti: kieno nuomonė buvo labiau pagrįsta, o kieno mažiau... Kiekvienas turi progą vėliau pats apmąstyti girdėtą nuomonę ir susidaryti savo.

— Kokių profesijų žmonės mėgsta diskutuoti, kas lankosi klube?

— Tiksliai atsakyti negaliu, apskaitos nevedame. Savo nuomonę daugiau reiškia humanitarai. Klube lankosi istorikai, filosofai, literatai, žurnalistai, vienas kitas fizikas. Norėtųsi surasti bendrą kalbą su technikos mokslų atstovais. Humanitarai dažnai mato neigiamą civilizacijos pasekmių, bet ne jie lemia, jie tik fiksuoja dvasinumo stoką. Iš „technokratų“ neretai girdi apie humanitarinio išsilavinimo nereikalingumą ir panašiai. Nemanau, kad susėdus už vieno stalo dingtų visi nesusipratimai, bet pakalbėti yra apie ką. Gal pagalvotų, pavyzdžiui, architektai ir statybininkai, kas jų laukia, jei palikuonys elgsis su dabartine jų kūryba taip, kaip jie nori elgtis su savo pirmtakais... O tada grovimo technika juk bus galingesnė.

— Koks klubo ryšys su persitvarkymu?

— Manau, jis — persitvarkymo kūdikis. Persitvarkymas ne kieno nors duotas, o vidinis procesas. Nuo to, kaip visuomenė įsisąmonins savo galią, suras svertus, kuriais pajėgs paveikti biurokratinį aparatą, priklausys persitvarkymo sėkmė.

Vilnis, 1988 m. kovo 17 d.

KĄ GEGUTĖ IŠKUKUOS KURŠIŲ NERIJAİ?

Bangos putojo skildamos į boto pirmgalį. Už nugarų liko medžiais apkaišyta Dreverna, o priešais lyg besišinčio ant vandens fantastinio gyvūno nugara kilo smelio kopų ir pušynų juosta. Vietiniai žmonės ją vadina tiesiog užmariu, o Kuršių nerijos vardą ji gavo nuo kadaise čia gyvenusios baltų genties.

Patikimai dunksi variklis. Lyg balti bumerangai skersai kurso švysteli amžinų žvejų palydovų — žuvėdrų siluetai. Sako, šie grakštūs paukščiai sparnų mostais kaip gegutės balsu skaičiuoja mūsų metus. Gal taip yra, gal — kitaip, bet laikas visiems vienodai negailestingas. Kuršių nerijai jis irgi nepašykstėjo išbandymų — žmogui teko atželdinti miškus, tramdyti klajojančias kopas.

Štai ir dabar, kai įsišneku su žvejais, išgirstu apie naujus nerijos rūpescius. Žemyno pusėje, nors ir seklu, bet bangos beveik negauna daužyti plikų krantų, netgi Ventės ragas audrų neboja, o Kuršių neriją vanduo negailestingai plauna. Štai koks apdraskytas Grobšto ragas, o priešais Ventės ragą drybsantis Bulvikio ragas beveik visai išrengtas. Zymi erozija ir kitose vietose, vandenin viršta medžiai...

Stebetino čia nėra — kasmet trisdešimt audringų dienų siūbuoja Kuršmarės, bangų aukštis pasiekia du metrus. Tiek žvejams, tiek miškininkams šis dalykas kelia nerimą. O ką daryti, ko imtis? Kuršių marių pakrantės — daugiau kaip trys šimtai kilometrų atvirų visiems pasaulio vėjams. Daugelyje vietų tose pakrantėse šlama nendrynai. Kronikos liudija, kad dar prieš pusantro šimto metų daug kur tų nendrynų nebuvo. Pasirodo, 1821 metais Kintų girininkas Tanšeitis pabandė apželdinti labiausiai plaunamas marių pakrantes paprastosiomis nendrėmis, kurios auga 2 metrų arba didesniame gylėje, o išstytbi gali net iki 5 metrų.

Šitą patirtį ir tai, kad ji davė naudingų rezultatų, prisiminė valstybinio Kuršių nerijos miško parko krantų priežiūros meistras, nusipelnęs miškininkas Vaclovas Lukošius. Juoba kad netolimi mūsų kaimynai — VDR pakrančių šeimininkai jau 1981 metais apželdino krantus kai kuriuose draustinuose. Na, o nendrių derlių imta naudoti stogams dengti, užuolaidoms, netgi suvenyrams gaminti. Estijoje jau irgi imta dalį Baltijos įlankose užderančių nendrių naudoti pastatams restauruoti, nes nendriniai stogai atkuria etnografinę architektūrą, gaminti presuotų nendrių plokštes. Lietuvoje šio augalo derliai kadaise irgi buvo plačiai naudojami, bet kol kas nendres turės pasitarnauti krantų apsaugai. Į jas kaip į „kinų sieną“ sudužta pražūtinga marių bangų jėga.

Kuršių nerijos krantų priežiūros meistras Vaclovas Lukošius mano, kad tikslinga apželdinti visas sekulumų pakrantes. Nendrynai ne tik sutvirtins krantus, bet ir priglūs daugybę paukščių, taps žuvų nerštavietėmis ir natūraliais

kykloje, o uostamiesčio kompozitoriai jau įteikė įdviem pirmąsias naujų kūrinių partitūras.

Varpų muzikos festivalyje Klaipėdos laikrodžių muziejaus kiemyje susirinko gausus būrys muzikos mylėtojų. Pilna jų buvo gretimoje Gorkio gatvėje. Ir visus užburė nuplankusi virš miesto varpų melodija. Turbūt vieniems ji priminė jūrą, kitiems sengirės ošimą, dar kitiems laiko nesulaukiamą bėgsmą, dvelkiantį šimtmečiais.

Viktoras Armalis

inkubatoriais, kur paaugs jaunikliai.

Plaukiant pro Bulvikio ragą, šiemet jau galima buvo įžiūrėti, kad iš vandens prasikalė nendrių viršūnelės — čia miškininkai su Klaipėdos jūreivystės kursantų pagalba pasodino pirmąsias dirbtines nendrių plantacijas. Dugne išare vagas, o į jas buvo susodinti ties Alksnyne surinkti daigai. Jais užsodinta pusė kilometro seklios pakrantės. Eksperimentas pavyko.

Viktoras Armalis

20 tūkstančių grybų po vienu stogu

Plačiai ošia Lietuvos miškai. Kiek jie teikia gaivaus oro, gamtos gerybių! Rudenį grybautojai visada grįžta su kupinom kraitelėm baravykų, raudonviršių, umežgių, rudmėsių...

O kas gali pasakyti, kiek grybų išauga Lietuvos miškuose? Regis, kas suskaičiuos tokią daugybę. O štai seniausias Lietuvos grybų tyrinėtojas, LTSR valstybinės premijos laureatas, Botanikos instituto mikologas Jonas Mazelaitis pasakys neklysdamas. Lietuvos miškuose vidutiniškai uždera 48 tūkstančiai tonų grybų kasmet. Mokslininkai netgi suskaičiavo: jog viename miško hektare per sezoną išdygsta 30 kilogramų grybų. Jonas Mazelaitis ne tik atsakys į klausimus, bet ar ir parodys, kokie grybai auga respublikoje. Instituto herbare — 20 tūkstančių grybų.

Daugelį herbaro turtų surinko pats Jonas Mazelaitis. Nemažai prisidėjo ir jo mokiniai. Unikaliai herbare nemaža retenybė, kurių ne kiekvieną turi ir garsūs botanikos muziejai. Štai grybas keistu pavadinimu — apvilktasis vilkagrybis — rastas mūsų respublikoje tik vieną kartą. Lygiai kaip rudasis žvaigždynas, šuniškoji pomabudė...

Pietrytinėje Lietuvos dalyje ošiantys Varenos, Druskininkų, Eišiškių šilai grybingiausi. Ten mat daugiausia pušynų, mišrių miškų. Tačiau mokslininkai apgailestauja, kad didelė dalis grybų derliaus, galinčio dosniai praturtinti mūsų valgiaraštį, lieka ten, kur išdygo. Į kraitelės arba paruošų punktus, iš kurių Lietuvos grybai eksportuojami į Europos šalis, kasmet suplaukia apie 10 tūkstančių tonų grybų. Bet tą kiekį sudaro daugiausia keliolika geriau žinomų grybų rūšių, o mažiau pažįstamų valgomų grybų mūsų krašte yra dar apie 300 rūšių. Tad mokslininkai leidžia specialius leidinius, rašo straipsnius, visuomenėje populiarinančius mažiau renkamus grybus.

Botanikos instituto sporinių augalų laboratorijoje atliekami kuo įvairiausi grybų tyrimai. Čia ieškoma būdų, kaip apsaugoti nuo grybų kenkėjų. Vien javų ligas sukeliančių žinoma apie 900, daug medienos grybų, kurie daro žalą muziejų eksponatams, etnografinėms sodyboms, mediniams statiniams. Yra netgi grybas, kuris dauginasi aviaciniame benzine. Laboratorijos mokslininkai konsultuoja įvairias organizacijas rengia rekomendacijas, kaip apsaugoti nuo neprašytų įsibrovėlių.

Čia kartu su biochemikais taip pat atliekami tyrimai, kaip iš grybų išskirtais preparatais gydyti piktybinius auglius. Tad štai dėl ko po vienu stogu surinkta 20 tūkstančių grybų — jie tarnauja mokslui tyrimams.

Viktoras Armalis

5

● Alytuje pradėtas statyti naujas gyvenamasis rajonas — Likiškėliai.

● V. Leninas yra dažniausiai verčiamas autorius pasaulyje. Praėjusiais metais įvairiose pasaulio šalyse išėjo 335 jo veikalų vertimai. Tai liudija duomenys, pateikti Paryžiuje išėjusiam UNESCO statistikos metraštyje.

● Vilniuje viešėjo TSRS valstybinės premijos laureatas poetas Andrejus Voznesenskis.

● Išėjo trečioji „Pasaulio dienos“ knyga. Jos sudarytojai pažymi, kad „tai — trečiasis mėginimas įkūnyti M. Gorkio idėją — pateikti mūsų planetos gyvenimo nuotrauką per vieną Žemės apsisukimą apie savo ašį“. 559 knygos puslapiuose svarbūs ir įdomiausi įvykiai, buvę 1986 metų spalio 23-ąją, ketvirtadienį. Keturi šio metraščio puslapiai skirti Lietuvai. Skyrelyje „Lietuva“ apie 30 trumpų tos dienos pranešimų, kuriuos iliustruoja 17 nuotraukų.

● Tiesioginius gamybinius ryšius su Vengrijos elektros skaitiklių gamykla „GANZ“ užmezgė Vilniaus elektros matavimo tech-

nikos gamykla.

„Pirmąją bendrą skaitiklių siuntą pagaminsime šių metų gegužės mėnesį. 1988 ir 1989 m. kooperacijos pagrindais numatome pagaminti maždaug 300 tūkstančių vienfazių elektros skaitiklių. Katiname kartu realizuoti šią produkciją kitose šalyse“, — pasakė GANZ generalinis sekretorius Ištvanas Sabo.

● Vokietijos Demokratinėje Respublikoje vokiečių kalba išleistas Alfonso Bieliausko knygos „Mes dar susitiksim, Vilma!“, „Rozės žydi raudonai“, „Kauno romanas“, „Ramūs laikai“.

● Sausio 25 d. sukako 30 metų, kai Vilniuje išėjo pirmasis „Vakarinių naujienų“ numeris. Jubiliejiname laikraščio numeryje primintas ir šis J. Sinkūnaitės tekstas iš 1958 m. sausio 26 d. „Tiesos“:

Senis Vilnius vaiką supa:

Ko dabar patempęs lūpą?

Būsi didelis, užaugsi...

Mes tavęs nekantriai lauksim,

Pirksim kioskuose laiku

Ir sakysime — puiku.

Tai naujienų, tai naujienų

Vilniuje per vieną dieną.

Penkmečio antraisiais geriausių darbo rodiklių pasiekusiems mechanizatoriams ir kitiems žemės ūkio pirmūnams Agropromoninio komplekso žemės ūkio ir perdirbimo pramonės darbuotojų profesinės šventės proga buvo įteikti RPST garbės raštai ir asmeninės dovanos. V. Puteikio nuotraukoje — apdovanotieji žemės ūkio pirmūnai.

VISŲ VARPŲ KONKURENTAI

Laiptai, vedantys į bokštus, visada statūs. Užtat, kai užkopi į meistriškai restauruotą senojo Klaipėdos pašto bokštą, atsiveria nuostabi uosto, Kuršių nerijos ir jūros panorama. Bet ir pačiame bokšte yra ne mažiau stebuklingų dalykų — čia patenki į patalpą, kurios pasieniu įtaisyta klaviatūra. Panaši į pianino, bet didesnė. Nūnai atgimęs bokštas tapo uostamiesčio varpininkų rezidencija, ir toji klaviatūra išgauna varpų skambesį, kurio Klaipėda seniai negirdėjo.

Lietuvoje bene geriausio būta Skapiškio varpo. Paskui ta šlovė užtemdė tėvo ir sūnaus — Viktoro ir Giedriaus Kuprevičių prakalbinti Kauno istorijos muziejaus bokšto varpai. Trisdešimt penki chromatiškai suderinti varpai — toks kauniškis varpų muzikos instrumentas — karilionas. Bet dabar jį nurungė Klaipėda — pašto bokšte suskambo 48 varpų karilionas. Šis įvykis pratęsė senas tradicijas — jau 1377 metais Lietuvoje buvo nulietas pirmas varpas. Jį gamino meistras K. S. Skoeltas. O Vilnis, 1988 m. kovo 17 d.

nuo XVI amžiaus varpai liejami Vilniuje, Varniuose, Kaune, Nesvyžiuje. Varpai skambėjo daugelyje miestų ir miestelių...

Uostamiesčio kariliono atidarymo proga įvyko varpų muzikos festivalis, į kurį atvyko ne tik muzikantai ir kompozitoriai, bet ir varpų meistras Peteris Šilingas su žmona Margareta iš Apoldos Vokietijos Demokratinėje Respublikoje, kur veikia bene vienintelė varpų liejykla.

Dešimt metų Klaipėda laukė savo varpų, bet užtat Peteris Šilingas sako, kad tai vienas geriausių jo kūrinių. Meistras galima tikėti — savo retą profesiją jis paveldėjo iš tėvo, kuriam teko lieti netgi Buchenvaldo varpą. Šimtą metų Šilingai lieja varpus, jų daryti karilionai skamba daugelyje Senojo ir Naujojo pasaulio šalių.

Klaipėda jau turi ir savo varpininkus, kuriems patikėtas naujasis karilionas. Kad galėtų užimti šias garbingas pareigas, Stasys Zilevičius ir Kęstutis Kačinskas tobulino savo meistriškumą Magdeburgo G. Telemano muzikos mo-

“Tėviškei” – 25

NUO KO PRASIDEDA
„TEVIŠKE“

Kitamet „Tėviškės“ draugijai sukaks 25-eri metai. Retas žmogus lietuviškoje išeivijoje nežino šios įstaigos. Ir išgirdęs ją vadinant „Tėviške“, galėtų papriekaištauti dėl gerokai apkarpyto jos pavadinimo. Iš tikrųjų pilnas pavadinimas nusako ir įstaigos veiklos pobūdį, tai — Lietuvos kultūrinių ryšių su tautiečiais užsienyje „Tėviškės“ draugija.

Prisiminsime, jog iki 1976 m. tai buvo Lietuvos kultūrinių ryšių su tautiečiais užsienyje komitetas, įsteigtas 1964 m. Tik nenorėtume, kad mūsų skaitytojas suprastų taip, jog esą tik su šios įstaigos atsiradimu prasidėjo Tarybų Lietuvos ir lietuviškosios išeivijos kultūrinių ryšių istorija. 1964 m. gegužės mėnesį „Zinijos“ draugijos salėje įvykęs Kultūrinių ryšių su užsienio lietuviams komiteto visuotinis susirinkimas tik užakcentuoja, jog jie pasiekė naują, aukštesniąją pakopą ir, pavyzdžiui, V. Baltrėnas „Tėviškės balse“ rašė:

„Iki šiol šiuo kilniu darbu daugiausia rūpinosi vienas Kultūrinių ryšių su užsienio lietuviams komitetas. Rūpinosi vienas tol, kol pajėgė... Atėjo naujas etapas — į pagalbą pasisiūlė respublikos visuomeninės organizacijos.

Į sceną pakilo V. Karvelis.

— Mūsų tautiečiai atsiunčia daug laiškų į įvairias Lietuvos visuomenines organizacijas, į laikraščių, žurnalų bei radijo redakcijas. Laiškuose pageidaujama išplėsti ryšius tarp Tarybų Lietuvos visuomenės ir užsienio lietuvių.

Salė nušiuvo. Nuo scenos gerai matyti, kokia publika susirinkusi. Ji jam beveik pažįstama, ir nėra salėje nė vieno, kas nežinotų jo — Vlado Karvelio, tarybinio generolo. Tai neįprasto likimo ir šlovės žmogus.

DAR VIENAS AKCENTAS

Kurį laiką man buvo nelabai aišku, kodėl „Tėviškės“ draugija pradinio savo veiklos tašku pasiėmė 1964-uosius metus. Juk ir iki jų buvo Kultūrinių ryšių su lietuviams užsienyje komitetas. Todėl atrodo, kad žymiai logiškiau būtų sugrįžti į 1960-ųjų metų pradžią, kuomet betarpiškiausiai su užsienio lietuviška išeivija kontaktavęs „Grįžimo į Tėvynę“ komitetas pakeitė savo pavadinimą. Po to kurį laiką jis vadinosi „Grįžimo į Tėvynę ir kultūrinių ryšių su tautiečiais užsienyje komitetas“. Šį įvykį „Tėvynės balsas“ komentavo:

„Komiteto pavadinimas pakeistas neatsitiktinai. Jeigu anksčiau „Grįžimo į Tėvynę“ komitetas daugiausia rūpinosi svetur gyvenančių tautiečių repatriacija į tėvynę, tai pastaruoju metu jo veiklos pobūdis ir funkcijos išsiplėtė. Tautiečiams pageidaujant, komitetas pradėjo vykdyti naujas, papildomas funkcijas, kitokias, negu buvo užsibrėžęs savo veiklos pradžioje. Dabar komitetas ir jo Lietuvos iniciatyvinė grupė plačiai informuoja svetur gyvenančius tautiečius apie gyvenimą visoje Tarybų Sąjungoje ir Tarybų Lietuvoje. Komiteto Lietuvos iniciatyvinė grupė per radiją ir laikraštį supažindina tautiečius su Tarybų Sąjungos vidaus ir užsienio politika, su Lietuvos žmonių gyvenimu ir darbais, informuoja apie „perkeltuosius asmenis“ — DP, emigrantus, remia tautiečius periodine spauda ir knygomis. Jau daugelis iš mūsų brolių ir seserų yra gavę po keliolika ar keliasdešimt knygų. Taigi komiteto ir jo iniciatyvinės grupės dėka jie sudarė lietuviškų knygų bibliotekas“.

Ir toliau:

Taigi komiteto darbas įgavo kitokią pobūdį. Ir tai dėsninga. Juk gyvenimas vietoje nestovi. Ir mūsų tautiečiai savo laiškuose ne kartą yra pareiškę, kad jų ryšiai su komitetu daugeliu atvejų yra kultūriniai, todėl ir paties komiteto pavadinimą reikia keisti.

Komitetas turėjo reaguoti į teisingas tautiečių pastabas, ir todėl buvo nutarta komitetą pavadinti GRĮZIMO Į TĖVYNĘ IR KULTŪRINIŲ RYŠIŲ SU TAUTIEČIAIS UŽSIENYJE KOMITETU.

Taigi atrodytų natūralu, jeigu „Tėviškė“ pradinio veiklos tašku būtų pasirinkusi 1960 metus, kuomet daugiausia kontaktuojanti su užsienio lietuviams įstaiga pakeitė savo pavadinimą, tai motyvuodama išaugusių kultūrinių ryšių apimtimi. Kita vertus, netrukus nuo šio pavadinimo atkrenta pirmoji jo pusė, būtent — GRĮZIMO Į TĖVYNĘ. Ir įstaiga vadinasi Kultūrinių ryšių su lietuviams užsienyje komitetu. Kultūriniai ryšiai tampa pagrindiniu jo rūpesčių objektu. Šis pavadinimas išlieka ir po visuotinio susirinkimo. Taigi „Tėviškė“, kaip kultūrinių ryšių su tautiečiais pasekėja, egzistuoja jau gilesnėje praeityje, užbėga už 25-erių metų ribos. Tačiau pasirodo, kad kultūrinių ryšių su tautiečiais istorijoje esmingiausi dalyku laikomas visuotinis susirinkimas, įvykęs kaip minėjome, 1964 m. gegužės mėnesį. Jis reiškė ne tiek kiekybinę, kiek kokybinę reikalo pusę ir todėl... kitamet „Tėviškei“ — 25-eri metai.

Į Kultūrinių ryšių su lietuviams užsienyje komitetą visuotinis susirinkimas išrinko 43 narius. Komitetas į prezidiumą išrinko V. Karvelį, H. Lipnevičių, V. Pečiūrą, J. Stasiulionį, J. Grigonį, M. Jackevičių, R. Petrauską, A. Sinkevičių, A. Staškevičiūtę, A. Sutką, T. Tilvytį, A. Vaivutską, S. Vilką. Prezidiumo pirmininku buvo išrinktas V. Karvelis, pavaduotojais — H. Lipnevičius ir V. Pečiūra.

ĮSPŪDIS VISUOTINIO SUSIRINKIMO

Tarp susirinkusių buvo ir poetas Antanas Miškinis. Kalbėdamas pabandė prisiminti dainą apie išeivijos lietuvių gyvenimą.

Aš, Lietuvos bernuželis,
gramotą rašysiu,
Amerikos gyvenimą
visiems apsakysiu.

Tiek prisiminė iš tos dainos pradžios. O iš toliau vėl:

Nevažiuokit Amerikon,
nors daug darbo yra.
Kai pažiūri į tą darbą,
ašarėlės byra.

Daugiau neprisiminė, bet ir šito pakako.

— Tai jų, išeivių darbininkų, lyrikos posmai, — parodė jis. — Iš Čikagos skerdyklų, iš Bostono plieno liejyklų, iš anglies kasyklų Mahanojuje...

Antanas Zakas, pragyvenęs emigracijoje 29 metus, kalbėjo:

— Jeigu tada mes būtume turėję nors truputį paramos iš gimtojo krašto (...) be abejo, būtume kur kas daugiau nuveikę, sulaikydami lietuvius nuo nutautinimo grėsmės...

— Tėvynė! Ji visų mieliausia ir brangiausia, — kalbėjo Tatjana Jančaitytė. — Netgi tada, kai, poms joje viešpataujant, daugeliui ji buvo pamotė, netgi tada lietuvis, kur bebūdama, su meile tarė jos vardą. O šiandien ji laisva, graži, kurianti šviesią rytdieną. Ir kiekvienam doram lietuviui dar brangesnė.

T. Tilvytis prisiminė:

— Iš Lietuvos senais laikais savo noru išvyko poetas J. Tysliava. Nesuprato jis naujo, tarybinio

Alytaus sviesto gamykla pernai virš plano pagamino 430 tonų sviesto, 719 tonų nugriebto pieno produktų, 200 sauso pieno produktų. Be to, gamyklos kolektyvas išsavinio rauginto pieno, „Jaunystės“ kefyro ir kulinarinio sviesto gamybą.

Nuotraukoje: Sviesto gamyklos aparatinė.

A. Sabaliausko nuotr.

INICIATYVĄ RODO JAUNIMAS

... Pasizvalgius, pasidairius po Lietuvos miestus ir kaimus, tuoj įsitikini, kiek daug architektūros paminklų puošia mūsų žemę! Tai ir bočių sumūrytos pilys, ir surętos grakščios bažnytelės, ir garsūs Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ar Kėdainių senamiesčiai. Vertingų architektūrinių statinių nemažai. Daug iš jų tenka restauruoti, atstatyti. Ir štai į pagalbą profesionaliems restauratoriams atskubėjo neseniai susikūręs Jaunimo paminklosaugos klubas. Jis jungia studentus, moksleivius, jaunos darbininkus ir inteligentus — visus, kurie pasiryžę padėti išsaugoti Lietuvos architektūrą. Per kelis mėnesius klubo nariai jau spėjo nuveikti daug gerų darbų.

— Surengėme nemažai talkų, ypač Vilniaus senamiestyje, — pasakoja klubo pirmininkas Naglis Puteikis. — Ypač domimės senamiesčio dalimi, kuri glūdi po žeme ir yra nepastebima praeivio akimis. Per ilgus šimtmečius susikaupė žemės sluoksnis, kuriame „palaidota“ daug namų apyvokos daiktų, papuošalų, kitų epochai charakteringų daiktų. Padaugėjus statyboms, reikia sugebėti išsaugoti ir kartu ištyrinėti šį amžių „pyragą“.

Klubo nariai daug padeda architektams ir senamiestyje besidarbuojantiems restauratoriams. Ypač ten, kur reikia rankų darbo. Žiū-

gyvenimo Lietuvoje, spaudoje bandydavo šmeižti jos gyvenimą, tačiau slaptai, matyt, mylėjo Lietuvą, kad paprašė jo palaukus palaidoti viename iš Vilniaus kalnelių, kas ir padaryta...

Tarp susirinkusiųjų žilagalvis dailininkas iš Kauno A. Žmuidzinavičius, kompozitorius V. Klova, rašytojai A. Gričius, A. Maldonis, žurnalistai A. Laurinčiukas, S. Laurynaitis, aktorai P. Bindokaitė, A. Vainiūnaitė, J. Laucius, N. Vosiliūtė-Dauguvietienė, J. Stasiūnas, V. Adamkevičius, gydytoja A. Grybauskienė... Visų neišvardinti! Iš Vilniaus, Panevėžio, Kauno, kitų Lietuvos gyvenviečių susirinko žymiausi kultūros veikėjai, visuomenininkai. Čia taip pat ir Vilniaus archyvoskupijos kancleris S. Mažeika...

Į kultūrinį darbą su savo tautiečiais užsienyje įsijungė plačioji Tarybų Lietuvos visuomenė.

Buvo 1964 metai. Gegužės mėnuo.

Lietuvoje plūso didysis pavasario darbmetis. Sprogo medžiai, žydėjo gėlės. O ankstyvais rytais iš aukštos padangės giedojo vieversiai...

Pranas Karlonas

rėk, baigiasi Vilniaus universitete paskaitos — ir skuba studentai būriais, grupelėmis talkininkauti profesionalams.

Ne vienas ir savaitgalį paaukoja betriūsdamas prie atstatomų architektūrinių paminklų. Beje, šešadieniais ir sekmadieniais talkininkauti restauratoriams Vilniaus senamiestyje susirenka ne tik tai jaunimas. Nesigėdi su kastuvu pasidarbauti ir nusipelnę rašytojai, kiti gerbiami meno, kultūros žmonės. Seka vilniečių pavyzdžiu ir kauniečiai, kitų Lietuvos gyvenviečių žmonės.

Jaunimo paminklosaugos klubo nariai šauniai pasidarbavo restauruodami šventos Kotrynos bažnyčią. Čionai jie išnešė daug žemės š tyrinėjamų požemių. Dirba jaunieji entuziastai ne tik tai gimtajame Vilniuje. Po visą Lietuvą nukambėjo žinia apie jaunimo ruošiamas savanoriškas talkas, tvirtinant Kernavės piliakalnius. Ne kaip bešališki stebėtojai paminklosaugos klubo nariai apsilankė ir garsiojoje Medininkų pilyje. Čionai jie iškirto ir išnaikino krūmų ir medelių ūglius, kurie jau buvo bepradėdę savo šaknimis ardyti protėvių šventovę. Padirbėjo jaunieji entuziastai ir atstatant Trakų pili.

Kas gi skatina jaunimą dirbantis senovės architektūrinių paminklų atstatymo darbuose? Juk už sunkias darbo valandas jiems niekas nemoka, nesuteikia jokių lengvatų, o didžiausias apdovanojimas yra vyresniųjų padėka.

— Mylime savo kraštą, savo gimtinę, savo Lietuvą, — visų klubo narių vardu pasakė Naglis Puteikis.

Ziemos sniegui uždengus senamiesčio stogus ir gatves, talkos laikinai nutrūko. Tačiau, atėjus pavasariui, jaunieji restauratorių pagalbininkai vėl ėmė darbą. Jau dabar žinoma, kad sekančią vasarą du studentų archeologiniai būriai — „Archeos“ iš Vilniaus universiteto ir „Perkūnas“ iš Vilniaus pedagoginio instituto darbuosis Vilniaus buvusios Žemutinės pilies teritorijoje. Jau seniai šioje vietoje yra numatyti stambūs archeologiniai tyrinėjimai. Darbo užteks ir specialistams archeologams, ir jų talkininkams studentams. Tad reikia tik džiaugtis, kad ir profesionalų, ir mėgėjų entuziastų pastangomis Lietuvos senovė atgimsta.

Skirmantas Mickevičius
Vilnis, 1988 m. kovo 17 d.

Trumpos pastabos

VĒL — NE TA GAIDA...

Tomas Venclova nuo pat atsiradimo „šiapus“ teikia nemažą galvosopio superpatriotams. Prisimena, jau po pirmojo pasirodymo Bruklino Kultūros židinyje kai kam jis pasirodė „neaiškus“, kai kam „ar tik nepauostęs kokių tai „miltelių“, dar kai kam — ir visiškai įtartinas.

Po to Tomas Venclova padarė pareiškimų jautrių žydų klausimu, pareiškimai buvo visai ne į „naštą“. Ir išvis jis kažkaip šalinasi papilijinės „lietuviškos veiklos“, vis taikydamas į didesnius bei gilesnius vandenius.

Manau, kad Tomas Venclova vėl bus paėmęs ne tą gaidą, kai Paryžiuje neseniai pareiškė:

„Be abejo, jeigu ką nors vakaruose būdamas rašiau, tai rašiau ne lietuvių emigracijai, bet pirmiausia Lietuvai“...

Pirmiausia reikėtų pasidomėti, ar tie raštai Lietuvai reikalingi? Bet tai jau kitas klausimas. Mat netruko pasigirsti klausimas iš esmės (Niujorko superpatriotiniame leidinyje) girdi, rašant ar tariant žodį „Lietuva“ — visados reikia tiksliai pasakyti, kokia Lietuva turima omenyje. Ir čia pat priduriama, kad ne „visus vakarietiškos demokratijos oras veikia vienodai, kai ką jis ne gaivina, o glušina“.

Tarp eilučių nesunku įskaityti pasiūlymą „glušinti“ — jau tiesiogine prasme — visus, kurie krypta nuo tiesios ir kietos tautinės drausmės linijos...

ARGI?!

Manau, tiems skaitytojams, kurie nors pavarto veiksnišką spaudą, jau nebereikia aiškinti, kas tai yra vadinamoji „Lietuvos katalikų bažnyčios kronika“.

Tai leidinys, kuris rūpesčio religijos reikalais priedanga mėgina šmeižti Lietuvos tarnautojus, mokytojus, pačią socializmo sistemą. Tad su didele nuostaba perskaičiau štai šiuos žinomo profesoriaus Vytauto Vardžio žodžius:

„Tačiau „Kronika“ siekia tik religijos laisvės, tai yra laisvės viešai, be pavojaus gyvenimo būdai ir tarnybai išpažinti tikėjimą“.

O juk tai, švelniai pasakius, netiesia! „Kronikos“ leidėjams iš esmės rūpi ne religija, o tik galimybė kelti politinį triukšmą jos priedangoje. Visiškai neatsitiktinai ir Lietuvos tikintieji, ir rimtesni dvasininkai vis dažniau kalba apie tai, kad „Kronika“ iš esmės siekia kiek įmanoma gadinti bažnyčios ir valstybės santykius. „Kronika“ sukuria konfliktines situacijas ten, kur jų visiškai nėra. Ji vis dažniau ir vis įkyriau kišasi į politinius reikalus. Beje, tą pastebi ir vadinamieji „disidentai“, kai kurie jų, kaip matyti iš spaudos, netgi nustebinti tokiu „Kronikos“ akty-

vumu. Pagaliau, ir pati „Kronika“ ne kartą atvirai skelbė, deklaruavo savo pagrindinį, svarbiausią tikslą — kovą prieš „bedieviškąjį“ socializmą...

Tad visiškai neteisingas gerbiamas profesorius Vytautas Vardys, teigdamas apie „Kronikos“ apolitiškumą...

„KOKIE MES ESAME...“

Noriu jums pacituoti iš „Draugo“ laikraščio plačiai žinomo laikraštiniuko, buvusio čikagiečio, o dabar tradiciškai tapusio floridiškiu Jurgio Janušaičio mintis:

„Kokie esame mes, spaudos bendradarbiai, kokia yra mūsų visuomenė, toks yra ir mūsų spaudos veidas“.

Nežinau kaip jūs, bet aš linkęs abiem rankom pasirašyti po šiais žodžiais: spauda, be jokios dvejonės, nusako visuomenės veidą.

Tačiau pasakius „a“, tenka tarti ir „b“. Taigi, koks tas lietuviškos išeivijos „visuomenės veidas“, jeigu jį tapyti pagal spaudą?

Mančiau, jis toks margas, kad bet kuris impresionistas susiimtų už galvos! Juk šiame kolektyviniame visuomenės „portrete“ nebūtų galima apsieiti ir be davatiškai veidmainingo „Draugo“, ir be pastaruoju metu tautine drausme itin susirūpinusio „Darbininko“, ir be tautininkų vežime nusiplūkusios „Dirvos“, ir netgi be... „Lietuvių balso“ teikiamų štrichų. Kaip tik apie leidinuką, iškilusį ant „Naujųjų“ griuvusių, gana taikliai parašė „Akiračiai“:

„Spauda negali būti geresnė nei jos bendradarbiai. Ta prasme ir „Lietuvių balso“ bendradarbiai yra laikraščio vitrina“.

O tarp tų bendradarbių — tokie, kaip A. Svilonis ir jo kolegos. Ir jeigu mūsų išeivijos visuomenės veidą tapyti pagal juos... brrrr!

REIKIA LIETUVIŠKO GARDŲ!

Tokia mintis kilo paskaičius „Akiračiuose“ išspausdintus samprotavimus apie Pasaulio lietuvių jaunimo kongresą. Ta proga jau senokai „Union Pierr“ buvo susirinkęs pabaltijiečių kilmės jaunimas, „kuriam tik šokiai ir tinklinis galvoje“ (citata — iš „Akiračių“).

Kaip rašoma, dideles abejones kelia USA LJS rengti bendri šokiai su latviais ir ukrainiečiais. Ir štai kodėl:

„Kiek bendri politiniai žygiai yra girtini, tiek socialinis bendravimas yra peiktinas, nes lietuviškos jaunimo organizacijos tikslas yra skatinti bendravimą tarp savųjų, o ne su svetimaisiais“.

Nes, pratęsiant tą mintį, anie dar gali susimaišyti! Matyt, čia vienintelė išeitis yra — per bendrus renginius atitverti atskirą, grynai lietuviško jaunimo gardą...
Vytautas Žemaitis

Aplankykite Lietuvą

Abiejų pažangiųjų laikraščių („Vilnius“ ir „Laisvės“) aktyvas šiemet organizuoja septynias turistines grupes vykti į Lietuvą. Kaip visuomet, grupės Vilniuje pasitiks Tėviškės draugija. Šių grupių turistai turės progą aplankyti savo gimtąsias vietas, pabuvoti su giminėmis, draugais bei pažįstamais.

Jau susitarta, kad visais kelionės reikalais rūpintųsi American Travel Service Bureau agentūra, 9727 S. Western Ave., Chicago, Ill. 60643, telefonas (312) 238-9787. Dėl daugiau informacijų kreipkitės į „Vilnius“ įstaigą, 3116 S. Halsted St., Chicago, Ill. 60608, telefonas (312) 842-7325.

Grupės išdėstytos sekamai:

Išvyks ir atvyks	Kur kiek naktų nakvos
Gegužės 24 Birželio 12	Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 1
Birželio 20 Liepos 9	Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 1
Liepos 5 Liepos 20	Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 2
Rugpj. 8 Rugpjūčio 29	Belgrade 1, Maskvoje 2, Vilniuje 15 Moscow 1, Belgrade 1,
Rugpj. 29 — Rugsėjo 12	Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 1
Rugsėjo 6 Rugsėjo 25	Maskvoje 2, Vilniuje 15, Maskvoje 2
Spalio 4 Spalio 19	Maskvoje 2, Vilniuje 10, Maskvoje 2

Kaštus

Pirma grupė iš Čikagos	\$2315.00, iš New Yorko	\$2205.00
Antra grupė iš Čikagos	\$2415.00, iš New Yorko	\$2305.00
Trečia grupė iš Čikagos	\$2150.00, iš New Yorko	\$2040.00
Ketvirta grupė iš Čikagos	\$2415.00, iš New Yorko	\$2305.00
Penkta grupė iš Čikagos	\$2150.00, iš New Yorko	\$2040.00
Šešta grupė iš Čikagos	\$2415.00, iš New Yorko	\$2305.00
Septinta grupė iš Čikagos	\$1825.00, iš New Yorko	\$1715.00

P.S. Kadangi lėktuvais keliauti kainos nėra pastovios, tai ir su šiomis grupėmis keliauti į Lietuvą, iškeliavimo metu, gali būti truputį brangiau ar pigiau.

Adm.

ATSISVEIKINOME SU VERA BUNKIENE

Sausio 11 d. atėjo skaudi žinia — mirė Vera Bunkienė, buvusi aktyvi Kanados ir JAV lietuvių pažangiojo judėjimo dalyvė, ilgametė „Laisvės“ korespondentė. Prieš pusantrų metų Bunkai grįžo iš JAV, iš saulėtotos Floridos į Lietuvą nuolatiniam gyvenimui. Deja, neilgai likimas leido Verai pasidžiaugti sugrįžimu ir tėvynės oru.

„Egliškais nubarstytas takas veda į Kapsuko pašonėje, Mokuose, esančio naujo dailaus Bunkų namo pirmą aukštą, kur pašarvota velionė. Skamba gedulinga muzika. Giminės, artimieji, pažįstami. Ateina vis nauji žmonės nulenkti galvos Veros Bunkienės atminimui. Iš Vilniaus atvyko artimi Bunkų draugai — seserys Eidukaitytės, E. Juškys, Robertas ir Onutė Žiugždos, V. Kazakevičius, J. Jurgaitis ir kt.

Paskutinio atsisveikinimo žodžius taria „Tėviškės“ draugijos pirmininko pavaduotojas A. Kusta, O. Žiugždienė, pažįstanti velionę iš tų laikų, kai su vyru dirbo ir gyveno Niujorke.

Vera iš Lietuvos išvažiavo 1930 m. Ji atvyko į Kanadą, Montrelio miestą, kuriame sutiko kiek anksčiau čia atsidūrusį Valių Bunkų. Jie susipažino, įsimylėjo ir susituokė. Vera tapo Valiaus ne tik gyvenimo drauge, bet ir veiklos bendramintė bei bendražyge.

„Tuo metu Kanadoje, — rašoma „Laisvės“ 60-mečio (V. Bunkienė buvo šio jubiliejaus komiteto narė) albume, — siautėjo nedarbo siaubas ir politinė reakcija. Pažangios žmonės buvo kalinami ir deportuojami. Nepaisydami reakcijos, Valys ir Vera Bunkai įsijungė į pažangiąsias lietuvių organizacijas, dirbo prie „Liaudies balso“ įkūrimo bei išlaikymo ir t. t.“

1940 m. gimė nauja, darbo žmonių Lietuva. Tuo džiugiu ir pažangiems užsienio lietuviams metu Vera ir Valys Bunkai persikelia į

JAV, apsigyvena Brooklyne. Čia su dar didesne energija abu stoja į pažangiųjų visuomenines organizacijas, „Aido“ chorą. Per daugelį metų Valys Bunkus buvo renkamas į LLD ir LDS valdybas. Vi-soje neramioje veikloje jį lydėjo Veros pasiaukojimas, meilė, darbštumas.

Vera — viena tų šaunių pažangiųjų moterų ir žmonių, kurių energija, darbštumas, šypsena buvo nepakeičiami saviveikloje, parengimuose, kurių atsidavimu dabar laikosi pažangūs išeivijos sąjūdis.

Vera su Valiu po karo daug kartų lankėsi savo gimtineje, nepamirštamų džiugių susitikimų kimirkos su meile Lietuvai apra-ytos „Laisvės“ laikraštje. O kiek jie jėgų atidavė, kai Valys buvo Lietuvių piliečių klubo St. Petersburgo prezidentas.

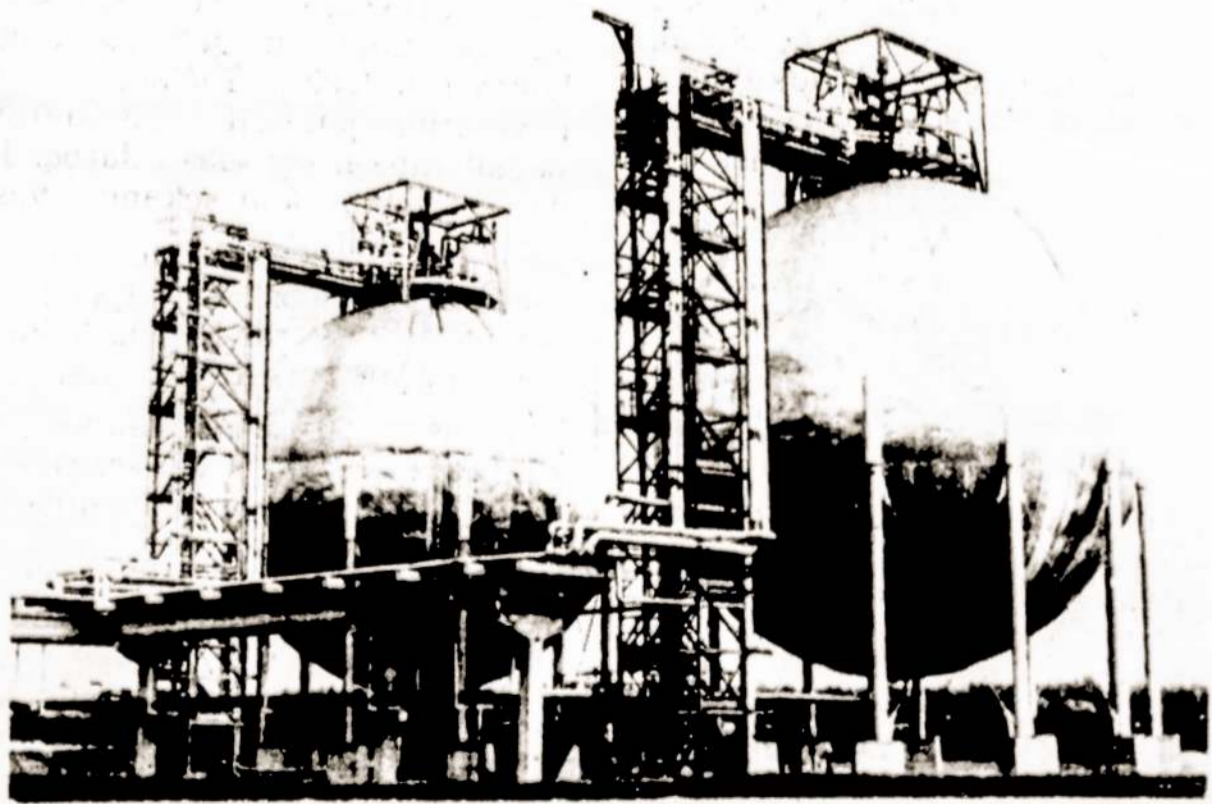
„Gražią 1988 metų dieną, sausio 14-ąją, palydėjome Verą Bunkienę į paskutinę kelionę. Naujosios Kapsuko miesto kapinėse prie kapo duobės atsisveikinimo žodį tarė revoliucinio judėjimo Lietuvoje dalyvis J. Jurgaitis. Jis prisiminė ir šaltas karo žiemas,

kai Lietuviškajai divizijai, kovojusiai su fašistais, atėdavo Amerikos lietuvių siuntiniai — šilti drabužiai, pirštinės, kojines. Juos kartu su kitomis Amerikos lietuviškos mezgė, siuvo ir Vera Bunkienė. Karius šildė tie rūbai, bet dar daugiau — žmogiškų rankų ir širdžių šiluma.

Atgulė Vera Bunkienė Suvalkijos žemėn gimton. Už kelių dešimčių kilometrų — ir jos tėviškė, kur išvydo pasaulį. Užsidarė žmogaus gyvenimo ratas. Bet neišnyko — tas gyvenimas, skirtas darbo žmonių reikalui, — lieka mūsų praeities, dabarties ir ateities darbuose.

A. K.

7

Kėdinių chemijos gamykloje sumontuoti originalios konstrukcijos amoniako sandėliai. Juose telpa po du tūkstančius tonų amoniako.
Vilnis, 1988 m. kovo 17 d.

TARPE MŪSŲ

— Iš Pensilvanijos telefonu paskambino Dorothy Murelis ir pranešė liūdną žinią, kad jos sesuo Nancy Roman automobilio avarijoje tapo sunkiai sužeista. Kaip Dorothy papasakojo, automobilis paslydo ant leduoto kelio ir net kelis kartus apsisvertė. Nancy kuo skubiausiai buvo nuvežta į ligoninę sunkiai sužalota. Manoma, sulaužytas nugarkaulis. Beveik visas

AFORIZMAI

Didieji žmonės — išdidūs, mažieji — pasipūtę. **D. Baironas**

Tarp draugų ieškok tu, kurie daugiau už tave išmano. **R. Šumanas**

Kai žmogus stengiasi būti nuoširdus, jis jau nenuoširdus. **V. Kubanevas**

Kai žmogus stengiasi būti nuoširdus, jis jau nebenuoširdus. **V. Kubajėvas**

Delikatnumo ir orumo moko pati širdis, o ne šokių mokytojas. **F. Dostojevskis**

ligonės kūnas gipse. Ketino netrukus paskambinti vėl.

Pati Dorothy irgi nekaip jaučiasi. Jos sveikata ypač sukrito po jos vyro Walter Murelis mirties. Jos adresas: 305 Newton Rd., Fox Run Apt. A-17, Warminster, PA 18974.

— Esu labai dėkinga drg. Vezgėlai, kad jis mane prisiminė. Su juo susipažinau prieš daug metų "Vilnius" bazare, vykusiame lenkų salės rūsyje. Kaip visuomet, taip ir tada jis atvežė bazarui įvairių daržovių bušelį. Buvo malonu su juo šnektelti ir padėkoti už dovaną bazarui. Pastaruoju metu Vezgėla vis rečiau atsilanko į Čikagą. Per daug metų jis su šeima gyvena Clinton, Ind., dažnai atvykti į Čikagą nėra lengva.

— Antoineta Vaitkus aplankė sunkiai sergančią Juliją Marazienę. Ligonė vis dar tebeguli lovoje, bet sunkiausia, kad sužalota jos kalba, sunkiai ją gali pasakyti. Laimė, kad atvykusi iš Floridos seserėčia ją prižiūri. Galvoje vasario ar kovo mėnesį ligonę parsigabenti į Floridą, bet gydytojas kol kas neleidžia. Kadangi automobi-

liu patarnauja J. Pateckas, balandžio mėnesį gal vyks į Floridą atsižėti savo automobilio, bus lengviau buvoti su ligone.

— Buvo malonu sužinoti, kad Jessie Vesely buvo nuvykusi į Kaliforniją paviešėti pas Sonią Karosienę. Sakė, jog Sonios sveikata nepergeriausia. Nuoširdžiausi jai linkėjimai nugalėti sunegalavimus.

— Amerikos Lietuvių Moterų Kultūros draugija sumažėjo vėl dviem narčm. Kaip žinia, mirė Adelė Copin ir Vincenta Powell. Abiejų laidotuviuose gausiai dalyvavo draugijos narių. Atsisveikinimo metu prie karsto stovėjo draugijos garbės sargyba. Narės apgailestauja netekus dvejų aktyvių draugių. Kadangi Vincė Powell buvo A. Vaitkienės švogerka, Antonetai dar liūdniau. **Nellie De Schaaf**

LANKĖSI ČIKAGOJE

Neseniai Čikagoje lankėsi žymus Lietuvoje literatūrologas Albertas Zalatorius, Lietuvių kalbos ir literatūros instituto darbuotojas, literatūros tyrinėjimų klausimais kelių knygų autorius. Jis čia po Ameriką važinėja, rinkdamas mokslinei studijai medžiagą apie žymųjį lietuvių rašytoją Vincą Krėvę Mickevičių.

Radęs atliekamo laiko valandėlę, svečias buvo užėjęs ir pas S. J. Jokubką šnektelti ir perduoti linkėjimus nuo draugų bei pažįstamų Lietuvoje.

Svečias Čikagoje buvo apsistojęs pas pažįstamus Marquette Parke. **X.**

Nelaimė parodys, ar turi draugą, ar tik jo vardą. **K. Ušinskis**

CHICAGO, ILL.

MIRUS ADELEI COPIN

Reiškiamo gilią užuojautą velionės vyrui John, broliams ir jų šeimoms bei kitiems giminėms Brazilijoje, čia Amerikoje ir Lietuvoje, taipgi bendražygiams visuomeniniame judėjime.

FRANCES JORDAN
EDWARD JORDAN

CHICAGO, ILL.

MIRUS ADELEI COPIN

Reiškiamo gilią užuojautą velionės vyrui John, broliams ir jų šeimoms bei kitiems giminėms Brazilijoje, čia Amerikoje ir Lietuvoje, taipgi bendražygiams visuomeniniame judėjime.

NELLIE DE SCHAAF
LOUIS DE SCHAAF

CHICAGO, ILL.

MIRUS ADELEI COPIN

Reiškiamo gilią užuojautą velionės vyrui John, broliams ir jų šeimoms bei kitiems giminėms Brazilijoje, čia Amerikoje ir Lietuvoje, taipgi bendražygiams visuomeniniame judėjime.

AMERIKOS LIETUVIŲ MOTERŲ KULTŪROS
DRAUGIJOS VALDYBA ir NARĖS

CHICAGO, ILL.

MIRUS ADELEI COPIN

Reiškiamo gilią užuojautą velionės vyrui John, broliams ir jų šeimoms bei kitiems giminėms Brazilijoje, čia Amerikoje ir Lietuvoje, taipgi bendražygiams visuomeniniame judėjime.

ISABEL PETERS	FRANK VAITKUS
PETRĖ MALINAUSKAS	ANTOINETTE VAITKUS
JOHN FEIZA	ALFONSAS PATECKAS
ALICE PAULIUKAS	JOHN PATECKAS
EVA SENKUS	ANTANAS LITVINAS
ANELE DOČKUS	K. AINORIS
ISABELLE MATUS	ANNA ir S. J. JOKUBKA

CHICAGO, ILL.

MIRUS VINCEI (KAY) POWELL - PAVILONIENEI

Reiškiamo gilią užuojautą velionės dukrai Lorraine, sūnui Raymond, jų šeimoms bei kitiems artimiesiems, draugams ir pažįstamiems čia Amerikoje ir Lietuvoje.

ANN KRISIKEN	ANTANAS LITVINAS
JESSIE VESELY	ISABELLE MATUS
ALICE PAULIUKAS	EVA SANKUS
MARY URBIKAS	ANNA ir S. J. JOKUBKA
JULIUS URBIKAS	

Liūdnas prisiminimas EMILIJOS DROBIENĖS ir ANDY DROBUS

Kovo 1 dieną suėjo metai, kai mirė mylima motina Emilija Drobienė ir sausio 5 dieną suėjo septyni metai, kai mirė Andy Drobis. Paliko giliame nuliūdime mus: dukrą Augustą Sennett, gyvenančią Ashland, Ore., dvi anūkes — Barbarą Bedard ir Judy Sennett ir jų šeimas.

Negalime jų pamiršti nuo to, kai negailestingoji mirtis juos atskyrė nuo mūsų visam laikui.

Liūdinti duktė AUGUSTA SENNETT
ir šeima

HUBERTUS, WIS.

MIRĖ DOMINIC BOGUS

Buvęs detroitietis, pastaruoju metu gyvenęs Hubertus, Wis., Bogus Dominic mirė sulaukęs 94 metų.

Giliame nuliūdime paliko žmoną Josephine, Detroitė gyvenančią sūnų Lenard, kitą sūnų Stan, gyvenančią Hubertus, Wis., marčias Marveline ir Sofria, keturis anūkus.

Liūdinti šeima

CHICAGO, ILL.

MIRUS VINCEI (KAY) POWELL - PAVILONIENEI

Reiškiamo gilią užuojautą velionės dukrai Lorraine, sūnui Raymond, jų šeimoms bei kitiems artimiesiems, draugams ir pažįstamiems čia Amerikoje ir Lietuvoje.

FRANCES JORDAN
EDWARD JORDAN